

lidské mysli ke kauzálnímu výkladu, bude třeba se odpoutat od empirie a přenést na poněkud filozofičtější rovinu. Tam můžeme s autorem nazírat archetypické principy, které prostupují příčně všemi rovinami. Horoskop má spíše roli učebního plánu života. Životní rytmy totiž samy neurčují detailní průběh událostí, spíše nabízejí lekce, jímž není možno se vyhnout. Kdo sám a tvořivě vělení do běhu dní princip, který se mu nabízí, prošel jednou takovou životní lekcí úspěšně. Pokud vzdoruje, může se týž archetyp provalit do jeho života v podobě osudové rány.

Co nejvíce se vymykají běžné esoterní spisbě autorovy úvahy o nemoci. Odmítá kult zdraví charakteristický pro mentalitu nového věku a necení nějak výrazně výše alternativní léčebné postupy ve srovnání s klasickou medicínou. Nemoc pokládá za sice násilnou a nedobrovolnou, leč v jistém smyslu nutnou konfrontaci člověka s archetypickým principem, jenž vstupuje do životního příběhu proto, aby člověk provedl další etapu jeho životního zrání. Nemoc má být překonána, ale její prodělání až do uzdravení má samo v sobě smysl. Zdraví je meziním pojmem a lze je těžko vymezit. Nemocná je totiž především sama lidská přirozenost. Konkrétní choroby jsou výrazem této hlubinné nemoci, ale zároveň prostředky k jejímu překonání. Autor preferuje spiritualizované léčebné prostředky, jak je poskytuje homeopatie, zvláště v tzv. vysokých potencích, kde už účinná látka není fyzicky vykazatelná.

Pokus o přeznačení křesťanské doktríny o stvoření a prvotního hříchu je neumělý a ukazuje, že autor nepochopil biblický smysl tohoto příběhu. Teprve kdyby se mu to podařilo, měla by smysl nějaká nová, objevná interpretace. O kontroverzním tématu reinkarnace pojednává velmi stručně, nenajdeme tam naštěstí schémata stále omílaná v druhořadé okultní literatuře o odstranění reinkarnačních pasáží z bible. Pozoruhodná kapitola o každodenním životě jako rituálu šťastně knihu uzavírá. Znamená to vlastně vše činit a prožívat bděle, pozorně. Pěstovat všímavost vůči jemnostem a odstínům, prožívat skutečnost v její bohaté pestrosti, včetně skrytých vazeb a analogií. Esoterismus není věcí technik a nesmí být útekem od světa.

Autorovo kultivované a kritické podání látky dělá z knihy ne sice religionistický text,

ale zcela jistě zajímavý materiál. K obrazu nových spiritualit na pokraji náboženství patří samozřejmě i pokleslé podoby komerčního okultismu, ale zde se prokazuje, že předmět bádání může být zároveň partnerem dialogu.

ODILO ŠTAMPACH

Josef Wolf: Člověk ve světě náboženství.

Praha: Unitaria 1992, 163 s.

Když náboženství u nás před pár lety vystoupilo před tvář veřejnosti, prodělala očekávaný boom také informační literatura o něm. Vedle knížek vyznavačského a misijního zabarvení produkovali někteří autoři různé texty, včetně školních učebnic, které chtěly věcně informovat o náboženství v celé bohaté šíři, jak je můžeme potkávat u nás, ale i v širších kulturních obzorech. Mezi těmito texty zaujme názvem kniha Josefa Wolfa *Člověk ve světě náboženství*. Její autoritu předem poděpre sdělení v předmluvě, že základem knihy jsou dva roky autorových přednášek na filozofické fakultě Univerzity Karlovy. Jaké překvapení nás však čeká, když knihu otevřeme!

Už namátkově prolístování a zběžné prohlednutí několika stran zřejmě soudného čtenáře odradí od dalších pokusů prokoušávat se barokně kudrnatými větami, v nichž se někdy v bohatství přívlastků a odboček ztratí podmět nebo přísudek. Kdo si ale tu práci dá, je odměněn nesčetnými autorovými religionistickými objevy. Napřed se dozvíme, že to byl Lenin, kdo prohlásil náboženství za opium lidstva (s.9). Pak je historická mlha zahušťena mlhou zeměpisnou, když autor lokalizuje na tzv. západní polokouli, jak doslova říká, prakticky všechna náboženství založená na vztahu subjekt - objekt a v transcendentálním smyslu (s.21). Kant nebo Husserl by se jistě dost divili svému vlivu na náboženství v Americe!

Varna (kasta) kšatrijů, z níž pocházel Buddha, se Wolfovi proměnila v rod Kšatrijů. Překvapující je také, že buddhismus je založen na učení o splynutí s myšlenkou dobra a osvětlením. Splynutí s osvětlením vás však

záhy přestane udívat, když si v tabulce na s. 160 přečtete objemné sdělení, že šintoismus, konfucionismus, sikhismus a spousta dalších jsou, věřte nebo nevěřte, buddhistická náboženství. Pokud byste chtěli autora omluvit překlepem, vyvrátí vám vaši laskavost kapitola Vznik a vývoj buddhismu (s.114-137), v níž se právě tyto systémy podrobně pojednávají. Pak už jen s trochou resignace vyslechneme zprávu, že lamaismus je částečně mono-teistickým náboženstvím (s.45) a že k zenovým koanům patří perpetuum mobile (s.129)

Wolfovy objevy se týkají i křesťanství. Tak např. Septuaginta je mu překladem Starého a Nového zákona z původní hebrejštiny do řečtiny (s.23). Petrovo evangelium, Petrova apokalypsa a Protoevangelium Jakubovo jsou původní spisy, které nebyly zařazeny do Nového zákona (s.88). Pak už neudívá náznak, že křesťanství uctívá dva odlišné Bohy, Boha Otce a Boha Stvořitele (s.27). Maličkosti jako opat Dominik zakládající dominikány či sv. František Saleský v roli zakladatele salesiánů můžeme velkoryse promítnout spolu s autorem znovu podpořenou a houževnatě udržovanou záměnou bosých karmelitů na Hradčanech za jakési fiktivní barnabity (s.95-96).

S politováním musíme říci, že kniha je výrazem myšlenkového chaosu. Tak např. nalézt kritéria (taxony) pro třídění fenoménu náboženství, která by umožnila o každém případě rozhodnout, kam patří, nehledě na to, že v literatuře nabídky takových soustav jsou běžné, je pro Wolfa neřešitelným problémem. Dělí-li např. autor na jednom místě (s.160) všechna náboženství na křesťanská, judaismus, islámská, buddhistická, náboženství nového věku a přírodní náboženství, není pak jasné podle čeho rozhodl, že třeba baha'ismus patří k náboženstvím buddhistickým a nikoli třeba islámským. Není jasné, jaký smysl má třídění judaistů na skupiny, jež v duchu svého svérázného pojetí jazyka pojmenovává Aškenáziové a Sefardimové (!), což je dělení, řekněme etnické. Nenahlížíme, proč k moderním církvím patří církve baptistické, anglikánské, presbyteriánské (vzniklé v 16. a 17. století) na rozdíl m.j. od církví protestantských (což jsou také právě shora zmíněné).

Výčtem očividných omylů a nedopatření bychom zbytečně vyplývali ještě několik stran a tak tuto nechtynou činnost, která po-

někud připomíná pitvu, přerušme. Spokojme se s tím, že kniha je odstrašujícím příkladem pseudoreligionistiky. Je to jen jedna z dalších ukázek na ilustraci známé zkušenosti, že do humanitních oborů - na rozdíl od přírodních věd - může každý mluvit. Věcná znalost problematiky a jasná mysl se nepokládají za nezbytné předpoklady. Škoda, že se tohoto edičního propadu dopustilo mladé vydavatelství Unitaria, se kterým mají čtenáři zatím lepší zkušenosti.

ODILO ŠTAMPACH

Josef Wolf a kol.: Člověk ve světě magie. O historii a současnosti magie v lidské společnosti. Praha: Unitaria 1992, 113 s.

Josef Wolf je známým autorem a editorem knih týkajících se především oblasti kulturní antropologie. V loňském roce vyšel pod jeho redakčním vedením úvodní svazek souboru pod názvem Člověk ve světě magie, na který programově navazuje další - Člověk ve světě náboženství. Záměrem autorů tohoto souboru je poskytnout širší veřejnosti ucelený přehled o vývoji magie a náboženství, přiblížit čtenáři podstatu duchovního světa náboženství a tajuplný svět magie, který je v lidské společnosti hluboko zakotven už od praveku a přežívá dosud i ve způsobu myšlení dnešního člověka.

Předmluvu, úvod i úvodní stať prvního svazku - O původu magie - obstaral sám editor. Následuje dalších šest stať od čtyř autorů, o kterých se alespoň v krátkosti postupně zmíníme. Vše uzavírá skromný slovník pojmů a doporučená literatura.

V předmluvě je uvedeno, že hlavním cílem celé práce je poznání a pochopení archaického způsobu myšlení, uvažování a jednání, který představuje zejména magie a magický obraz světa. Zdá se, že po prostudování celé práce je třeba tento záměr chápat spíše obrazně.

V úvodu Člověk, věda a magie podává Josef Wolf několik příkladů magického myšlení a praxe z minulosti i současnosti a snaží